

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

**Plan Działań dla Żywności
i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce
na lata 2011 - 2014**

Warszawa 2011 r.

1. Wstęp
2. Ramy prawne
3. Stan rolnictwa ekologicznego w Polsce
4. System kontroli i certyfikacji produkcji ekologicznej w Polsce
5. Wsparcie rolnictwa ekologicznego
6. Cel wdrożenia Planu Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce
7. Działania podejmowane w ramach Planu Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce
8. Podsumowanie

1. Wstęp

Rolnictwo Ekologiczne - określane również jako: biologiczne, organiczne lub biodynamiczne oznacza system gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa. Jest to system trwały, samowystarczalny i ekonomicznie bezpieczny.

Produkcja prowadzona metodami ekologicznymi to sposób uzyskania produktu, w którym zastosowano w możliwie największym stopniu naturalne metody produkcji, nienaruszające równowagi przyrodniczej. Zasada ta dotyczy wszystkich rodzajów i etapów produkcji – zarówno produkcji roślinnej, chowu i hodowli zwierząt, produktów akwakultury jak i przetwórstwa.

Po wielkiej fascynacji świata produkcją żywności w warunkach przemysłowych - konsument coraz częściej stwierdza, że tylko żywność powstała w warunkach jak najbardziej zbliżonych do naturalnych spełni jego oczekiwania. Warunki strukturalne, środowiskowe, społeczne i historyczne powodują, że polskie rolnictwo jest predestynowane do stosowania ekologicznych metod produkcji żywności. Polska jest krajem, w którym zużycie chemicznych środków produkcji w rolnictwie było zawsze niższe niż w większości krajów europejskich, co sprawiło, że jakość ekologiczna przestrzeni produkcyjnej w rolnictwie oraz jej bogactwo różnorodności biologicznej należą do najlepszych w Europie. Może to znacznie ułatwić polskim rolnikom podejmowanie produkcji żywności metodami ekologicznymi. Zwiększenie udziału żywności ekologicznej na rynku będzie korzystne dla polskiego rolnictwa, a także zaspokoi rosnące zapotrzebowanie konsumentów na taką żywność.

Produkcja w ekologicznym gospodarstwie rolnym jest prowadzona zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, uaktywnia biologiczne procesy poprzez stosowanie naturalnych środków produkcji oraz zapewnia trwałą żyzność gleby, zdrowotność roślin i zwierząt. W szczególności produkcja ta polega na stosowaniu prawidłowego płodozmianu i innych naturalnych metod utrzymywania lub podwyższania biologicznej aktywności i żyzności gleby oraz doboru gatunków i odmian roślin oraz gatunków i ras zwierząt, uwzględniającego ich naturalną odporność na choroby.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami do ogólnych celów produkcji ekologicznej należy stworzenie zrównoważonego systemu zarządzania rolnictwem, który uwzględnia systemy i cykle przyrody oraz utrzymuje i poprawia jakość zdrowotną gleby, wody, roślin i zwierząt oraz równowagę między nimi, a także przyczynia się do utrzymania wysokiego poziomu różnorodności biologicznej. System ten ma korzystać w odpowiedzialny sposób z energii i zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba, materia organiczna i powietrze oraz ma na celu przestrzeganie wysokich norm dotyczących dobrostanu zwierząt, a w szczególności ma zaspokajać charakterystyczne dla danego gatunku potrzeby behawioralne. System rolnictwa ekologicznego ma na celu dążenie do wytwarzania produktów wysokiej jakości oraz dążenie do produkowania szerokiej gamy produktów spożywczych i innych produktów rolnych, zaspokajających zapotrzebowanie klientów na towary produkowane przy wykorzystaniu procesów niestanowiących zagrożenia dla środowiska, zdrowia ludzi, zdrowia roślin ani dla zdrowia i dobrostanu zwierząt.

W przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego przyjęto cztery zasady ogólne, na których opiera się produkcja ekologiczna. Pierwszą z nich i zarazem podstawową jest odpowiednie zaprojektowanie procesów biologicznych i zarządzanie tymi procesami. Ma się to opierać na systemach ekologicznych stosujących wewnętrzny zasoby naturalne, przy

zastosowaniu ściśle określonych metod, wykorzystujących m.in. żywe organizmy i mechaniczne metody produkcji. Metody te wykluczają stosowanie GMO i produktów wytworzonych z GMO lub przy ich użyciu a także zakładają analizę w oparciu o ocenę ryzyka, w celu zastosowania w razie potrzeby środków ostrożności oraz środków zapobiegawczych.

Kolejną zasadą jest ograniczenie stosowania środków zewnętrznych przy produkcji. Jeśli środki zewnętrzne są wymagane lub jeśli nie istnieją odpowiednie sposoby i metody zarządzania to środki te ogranicza się do środków pochodzących z produkcji ekologicznej, substancji naturalnych lub substancji będących ich pochodnymi.

Ważnym elementem jest ściśle ograniczenie stosowania środków z syntezy chemicznej do wyjątkowych przypadków, gdy nie istnieją odpowiednie praktyki zarządzania oraz gdy środki pochodzące z produkcji ekologicznej są niedostępne na rynku lub ich stosowanie przyczynia się do wywierania niedopuszczalnego wpływu na środowisko.

Ostatnią zasadą jest konieczność dostosowania w razie potrzeby, w ramach obowiązujących przepisów, zasad produkcji ekologicznej do stanu sanitarnego, regionalnych różnic klimatycznych i warunków lokalnych, stopnia rozwoju i szczególnych praktyk hodowlanych.

Bardzo często podkreśla się dwoistą naturę systemu rolnictwa ekologicznego. Jest to przede wszystkim system wpływający pozytywnie na środowisko naturalne, co z kolei przyczynia się do osiągania szeroko rozumianych korzyści rolnośrodowiskowych. Z drugiej jednak strony rolnictwo ekologiczne jest odpowiedzią na zmieniającą się strukturę popytu na rynku. Konsumenci skłaniają się ku tym produktom, chcą je kupować i zazwyczaj płacą za nie wyższą cenę niż za produkty, które nie zostały wytworzone takimi metodami. Zgodnie z tym podejściem system rolnictwa ekologicznego jest systemem rynkowym.

2. Ramy prawne

W celu zagwarantowania konsumentom, że produkt żywnościowy oznakowany terminem „ekologiczny” jest odpowiedniej jakości oraz został wytworzony zgodnie z wymaganiami w zakresie produkcji ustanowionymi określonymi przepisami, produkcja ekologiczna jest objęta ścisłym systemem nadzoru ustanowionym w całej Unii Europejskiej. Jednakowe unijne przepisy obowiązują wszystkich producentów, pośredników i przetwórców biorących udział w całym łańcuchu produkcji i obrotu żywnością ekologiczną, od wytworzenia produktu rolnego w gospodarstwie do wprowadzenia do obrotu dla odbiorcy końcowego - konsumenta.

Najważniejsze akty prawne regulujące prowadzenie działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego na poziomie wspólnotowym to:

- 1) **rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007** z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz. U. L 189 z 20 lipca 2007, str. 1);
- 2) **rozporządzenie Rady (WE) nr 967/2008** z dnia 29 września 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych;
- 3) **rozporządzenie Komisji (WE) nr 889/2008** z dnia 5 września 2008 r. ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli;
- 4) **rozporządzenie Komisji (WE) nr 1254/2008** z dnia 15 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 889/2008 ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli;
- 5) **rozporządzenie Komisji (WE) nr 710/2009** z dnia 5 sierpnia 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 889/2008 ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w odniesieniu do ustanawiania szczegółowych zasad dotyczących ekologicznej produkcji zwierzęcej w sektorze akwakultury i ekologicznej produkcji wodorostów morskich;
- 6) **rozporządzenie Komisji (WE) nr 1235/2008** z dnia 8 grudnia 2008 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w odniesieniu do ustaleń dotyczących przywozu produktów ekologicznych z krajów trzecich;
- 7) **rozporządzenie Komisji (UE) nr 271/2010** z dnia 24 marca 2010 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 889/2008 ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w odniesieniu do unijnego logo produkcji ekologicznej.
- 8) **rozporządzenie Komisji (UE) nr 344/2011** z dnia 8 kwietnia 2011 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 889/2008 ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli.

Uzupełnieniem ww. rozporządzeń Rady i rozporządzeń Komisji są w Polsce przepisy krajowe:

- 1) **ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym** (Dz. U. 09. Nr 116, poz. 975);
- 2) **rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 marca 2010 r.** w sprawie jednostek organizacyjnych oceniających i potwierdzających zgodność środków do produkcji ekologicznej z wymaganiami określonymi w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego oraz prowadzących wykaz tych środków (D. U. Nr 54, poz. 326 oraz Nr 225, poz. 1468);
- 3) **rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 marca 2010 r.** w sprawie niektórych warunków produkcji ekologicznej (Dz. U. Nr 56, poz. 348);
- 4) **rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 maja 2010 r.** w sprawie nabywania uprawnień inspektora rolnictwa ekologicznego (Dz. U. Nr 94, poz. 607);
- 5) **rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 października 2009 r.** w sprawie wzoru formularza wykazu producentów, którzy spełnili wymagania dotyczące produkcji w rolnictwie ekologicznym, oraz sposobu jego przekazywania (Dz. U. Nr 178, poz. 1378 oraz z 2010 r. Nr 173, poz. 1176).

Należy zwrócić szczególną uwagę na strukturę obowiązujących przepisów dotyczących rolnictwa ekologicznego. Zrozumienie stawianych wymogów wymaga bowiem zapoznania się z przepisami wszystkich, a nie tylko wybranych, aktów prawnych. W szczególności związane jest to z „piramidalną” strukturą tych przepisów. W każdym państwie Unii Europejskiej rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 ustanawia ogólne cele i zasady produkcji ekologicznej, a rozporządzenie Komisji (WE) nr 889/2008 określa szczegółowe zasady produkcji ekologicznej. W Polsce ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym* ustanawia organy kompetentne w zakresie nadzoru nad przestrzeganiem tych przepisów oraz wykonuje inne postanowienia zawarte w przepisach wspólnotowych, a rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydane w trybie ustawy, dodatkowo ją uszczegóławiają.

Dodatkowo należy pamiętać, iż producenci ekologiczni są również zobowiązani do przestrzegania wszystkich ogólnie obowiązujących wymogów, do których stosują się producenci żywności konwencjonalnej.

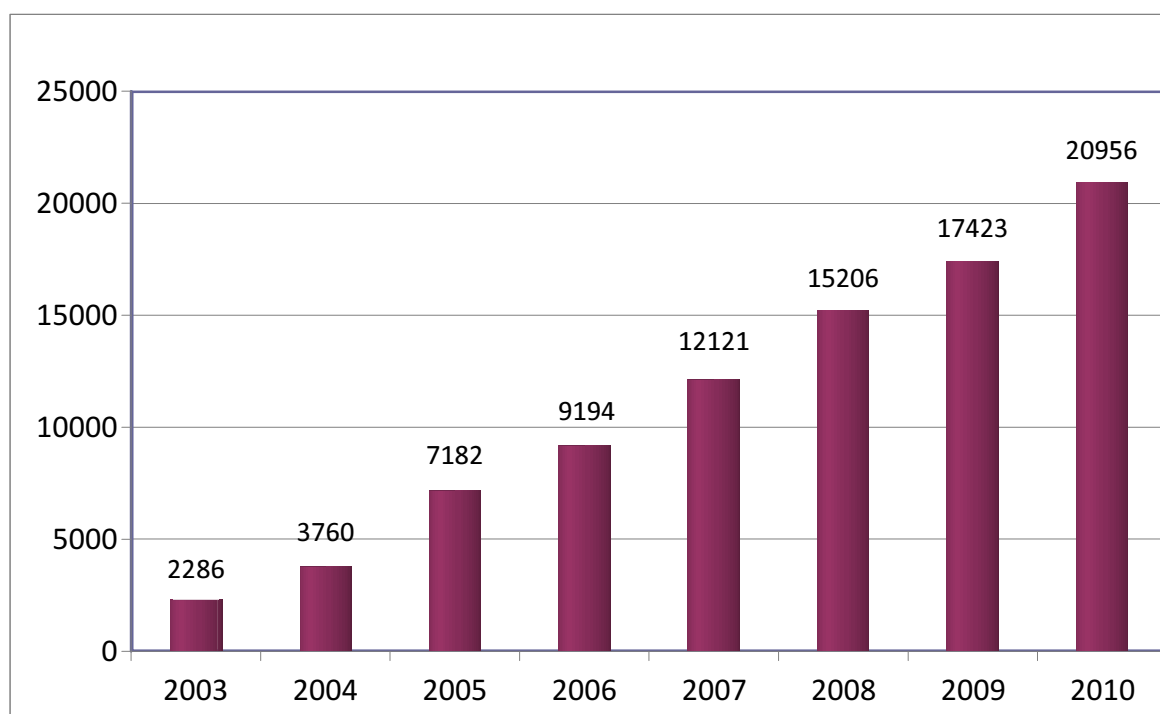
3. Stan rolnictwa ekologicznego w Polsce

Rolnictwo ekologiczne stanowi jedną z najszybciej rozwijających się gałęzi rolnictwa na świecie a zwłaszcza w Unii Europejskiej. Pod koniec lat 90-ych w Polsce nastąpił wzrost zainteresowania tą dziedziną rolnictwa. Początkowo rolnictwo ekologiczne rozwijało się jako ruch społeczny. Następnie Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi rozpoczęło prace nad przygotowaniem aktów prawnych regulujących tę dziedzinę rolnictwa. W 2004 roku po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej ramy prawne w zakresie rolnictwa ekologicznego zostały zastąpione przepisami unijnymi. Wprowadzono wsparcie finansowe do kosztów kontroli, a następnie wsparcie dla gospodarstw rolnych w postaci dotacji do powierzchni upraw ekologicznych.

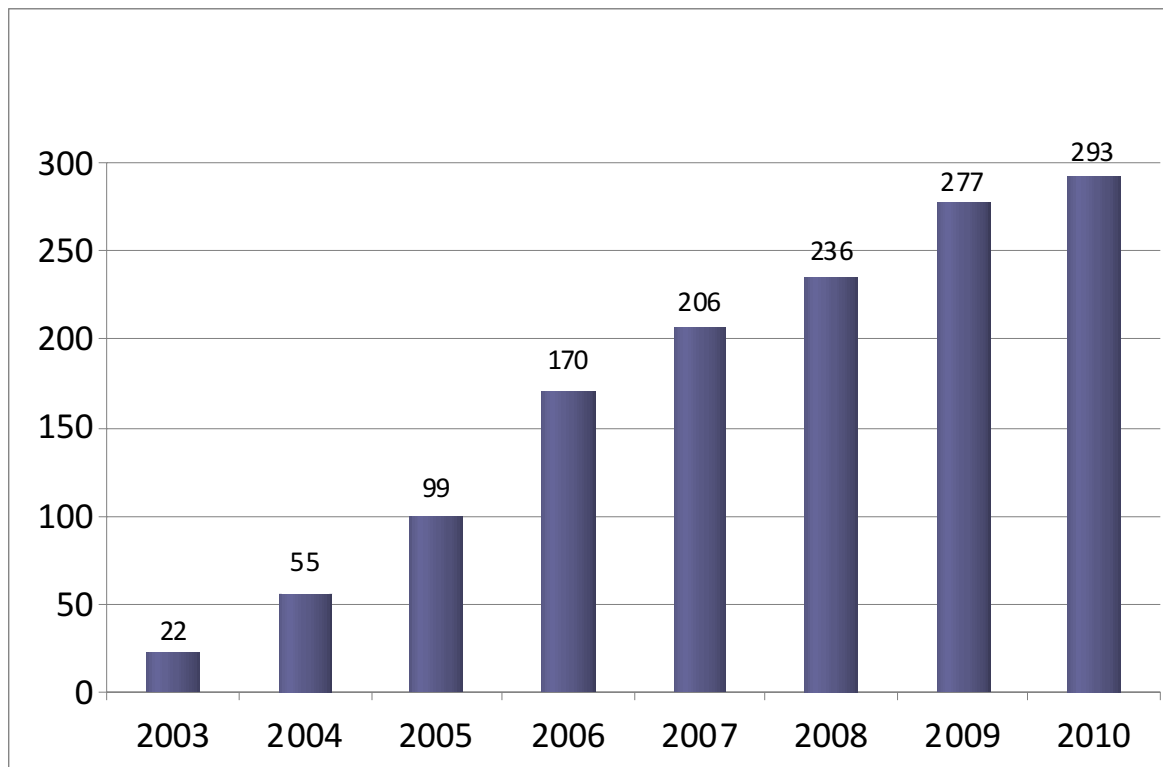
Ostatnie lata w rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce charakteryzują się stałą dynamiką wzrostu, zarówno liczby gospodarstw ekologicznych (tab. 1), liczby przetwórci (tab. 2), jak i powierzchni upraw będących w systemie rolnictwa ekologicznego (tab. 3) (dane za GIHARS). Rozwój sektora rolnictwa ekologicznego znajduje również odzwierciedlenie w liczbie upoważnionych jednostek certyfikujących odpowiedzialnych za kontrole ww. podmiotów.

Według stanu na 31 grudnia 2010 r., w Polsce kontrolą jednostek certyfikujących objętych było ponad 20 tys. gospodarstw ekologicznych. Jest to 20% wzrost w stosunku do 2009 r. W okresie 2003 – 2010, tj. w ciągu 8 lat liczba producentów rolnych wzrosła 9-krotnie. Powierzchnia upraw użytkowanych zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym wyniosła ponad 518 tys. ha. W okresie 2003 - 2010 powierzchnia użytków ekologicznych wzrosła 8,5-krotnie i stanowi obecnie ok. 2,8% całej powierzchni użytkowanej rolniczo w Polsce.

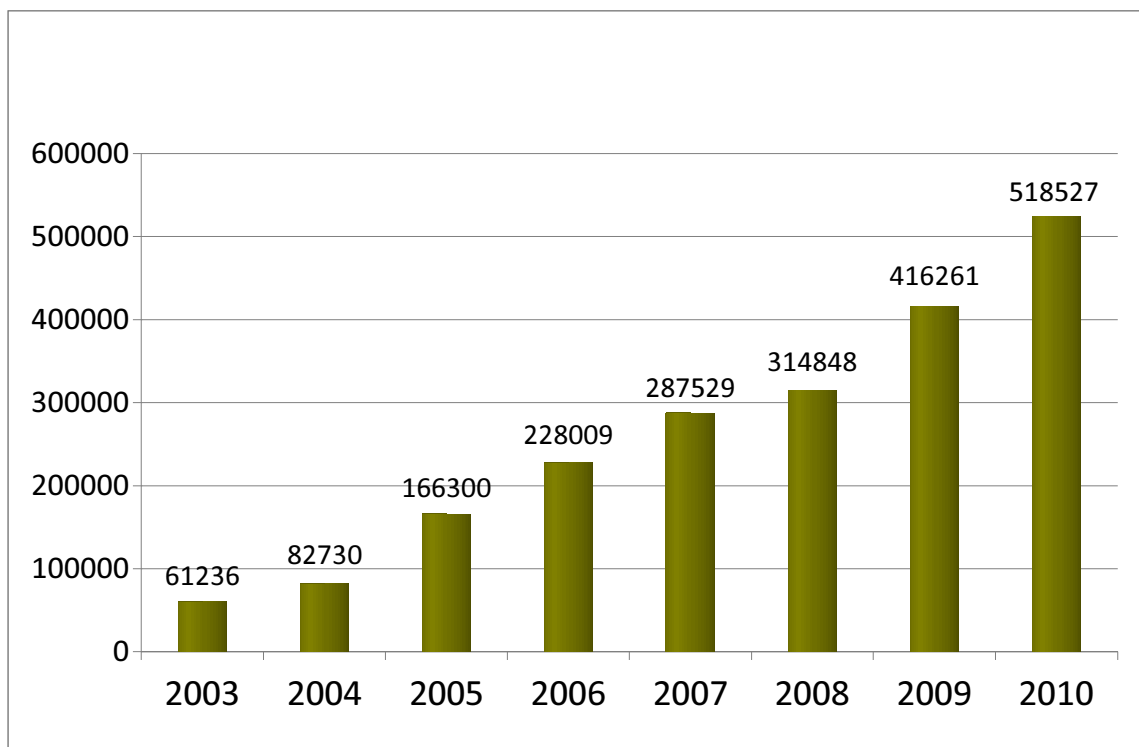
Tab. 1. Liczba gospodarstw w systemie rolnictwa ekologicznego w Polsce 2003 - 2010.

Tab. 2. Liczba przetwórn w systemie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2003-2010.

Tab. 3. Powierzchnia upraw użytkowanych zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym w Polsce w latach 2003-2010.

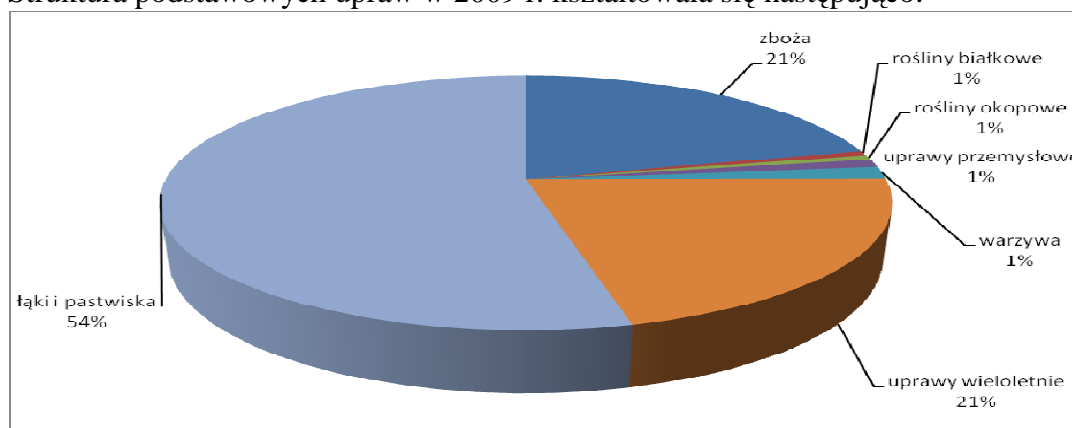

Tab. 4. Powierzchnia upraw rolnych, liczba gospodarstw oraz przetwórni ekologicznych znajdujących się w systemie rolnictwa ekologicznego w podziale na województwa w 2010 r.

Województwo	Powierzchnia upraw rolnych [ha] objętych systemem kontroli w rolnictwie ekologicznym	Liczba ekologicznych gospodarstw rolnych	Liczba przetwórni ekologicznych
Dolnośląskie	39 781,83	1248	11
Kujawsko-pomorskie	7 661,70	340	13
Lubelskie	34 754,60	2013	36
Lubuskie	36 376,21	839	5
Łódzkie	7 656,53	436	16
Małopolskie	20 908,72	2183	27
Mazowieckie	44 748,16	2013	47
Opolskie	2 724,09	83	3
Podkarpackie	31 950,43	2127	22
Podlaskie	42 692,44	2040	6
Pomorskie	23 222,19	665	15
Śląskie	4 443,57	243	13
Świętokrzyskie	13 276,36	1255	10
Warmińsko-mazurskie	76 768,57	2288	10
Wielkopolskie	31 346,57	791	36
Zachodniopomorskie	100 215,10	2392	23
GIJHARS Razem	518 527,10	20956	293

W 2010 r. liczba gospodarstw ekologicznych wynosiła 20956, z czego najwięcej ekologicznych gospodarstw rolnych było w województwach: zachodniopomorskim (2392), warmińsko-mazurskim (2288), małopolskim (2183), podlaskim (2040) i lubelskim (2013). Pod względem liczby gospodarstw dominujące są województwa z północnej oraz południowo- wschodniej Polski. Ze względu na liczbę przetwórni dominuje natomiast województwo mazowieckie (47), lubelskie i wielkopolskie (36) oraz małopolskie (27). Największa powierzchnia użytkowana ekologicznie znajduje się w województwie zachodniopomorskim (100 215 ha), warmińsko – mazurskim (76 768 ha), mazowieckim (44 748 ha) oraz podlaskim (42 692 ha). Średnia powierzchnia gospodarstw ekologicznych przekracza 25 ha przy średniej krajowej ok. 10 ha dla gospodarstw konwencjonalnych.

Struktura podstawowych upraw w 2009 r. kształtowała się następująco:

4. System kontroli i certyfikacji produkcji ekologicznej w Polsce

Ustanowiony w Polsce system kontroli jest zgodny z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 oraz spełnia warunki określone w rozporządzeniu (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym i regulami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt (DZ. U. L 191 z 28 maja 2004 r., str. 1). System kontroli pozwala na śledzenie każdego produktu na wszystkich etapach produkcji, przygotowania i dystrybucji, zgodnie z wymaganiami rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności. Taki system kontroli daje konsumentom pewność, że produkty ekologiczne są wytwarzane zgodnie z wymogami określonymi w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego.

Ważnym elementem systemu produkcji metodami ekologicznymi jest zagwarantowanie, iż produkty oznakowane jako ekologiczne zostały wytworzone zgodnie z obowiązującymi przepisami. W celu potwierdzenia tej zgodności wprowadzony został specjalny system kontroli i certyfikacji. Każdy z producentów ekologicznych musi znajdować się pod kontrolą w ramach tego systemu. System ten tworzą:

- 1) **Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi**, który upoważnia jednostki certyfikujące, akredytowane w zakresie rolnictwa ekologicznego, zgodnie z normą PN-EN 45011 do przeprowadzania kontroli, wydawania i cofania certyfikatów zgodności na prowadzenie produkcji metodami ekologicznymi;
- 2) **Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych**, która sprawuje państwowy nadzór nad upoważnionymi jednostkami certyfikującymi w rolnictwie ekologicznym.

W celu sprawowania efektywnego nadzoru nad jednostkami certyfikującymi oraz nad rynkiem rolnictwa ekologicznego Inspekcja Weterynaryjna, Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcja Handlowa są zobowiązane do współpracy z **Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych**;

- 3) **Polskie Centrum Akredytacji PCA** - organ udzielający akredytacji i odpowiedzialny za akredytację jednostek certyfikujących w rolnictwie ekologicznym.
- 4) **Jednostki certyfikujące** upoważnione przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do przeprowadzania kontroli, wydawania i cofania certyfikatów zgodności. Według stanu na dzień 31 grudnia 2010 roku upoważnionych do kontroli i certyfikacji jest 10 jednostek certyfikujących. Wszystkie te jednostki uzyskały certyfikaty akredytacji wydany przez Polskie Centrum Akredytacji.

Aktualna lista upoważnionych jednostek certyfikujących wraz z zakresami upoważnienia dostępna jest na stronie internetowej: www.minrol.gov.pl.

5. Wsparcie rolnictwa ekologicznego

W Polsce rolnictwo ekologiczne po raz pierwszy uzyskało wsparcie finansowe z budżetu państwa w roku 1998, kiedy to wprowadzono dotacje do kosztów kontroli gospodarstw ekologicznych. Dotacja ta była udzielana jednostkom przeprowadzającym kontrolę. W roku 1999 dodatkowo wprowadzono dotację do powierzchni upraw ekologicznych. Beneficjentami tego wsparcia byli rolnicy prowadzący ekologiczne gospodarstwa rolne lub przestawiający gospodarstwa konwencjonalne na ekologiczne.

Obecnie wsparcie finansowe dla rolnictwa ekologicznego w Polsce pochodzi z dwóch źródeł:

- 1) z budżetu krajowego oraz;
- 2) z budżetu krajowego i budżetu Unii Europejskiej.

Od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej system wsparcia rolnictwa ekologicznego musiał być zgodny z przepisami wspólnotowymi a pomoc była udzielana zgodnie z przepisami o pomocy publicznej wg art. 107 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

1. Dotacje z budżetu krajowego

Obecnie z krajowych środków finansowane są badania z zakresu rolnictwa ekologicznego. W roku 2004 dofinansowano 12 tematów badawczych na kwotę 3,2 mln zł. Realizatorami ich były instytuty resortowe, wyższe uczelnie rolnicze oraz placówki Polskiej Akademii Nauk. W roku 2005 realizowano 13 tematów na kwotę dofinansowania 2,4 mln zł, w roku 2006 tematów 14 na kwotę 2,9 mln zł. a w roku 2007 już 19 tematów za kwotę 4,7 mln zł. W 2008 roku przyznano na dotacje do badań kwotę w wysokości 4,5 mln zł, w ramach których zrealizowano 28 tematów badawczych. W roku 2009 zrealizowano 30 tematów badawczych, na które Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi przekazał łącznie 4,5 mln zł, a w 2010 roku realizowanych było 25 tematów na kwotę 4,531 mln zł. W budżecie na 2011 r. na badania w rolnictwie ekologicznym zarezerwowana została kwota 5,22 mln zł. W 2011 r. wprowadzono również podział na badania finansowane w 100% oraz w 75%.

Oceniając z perspektywy minionych lat prowadzenia badań można stwierdzić iż ukształtowało się już środowisko naukowców, którzy mają znaczący dorobek naukowy w obszarze wiedzy obejmującej rolnictwo ekologiczne. Tworzy to możliwości do rozszerzania badań na pozostałe, dotychczas nie objęte pracami obszary. Komisja Europejska zachęca również poprzez działania prawne i polityczne do szerszego zainteresowania się obszarem badawczym jakim jest rolnictwo ekologiczne i żywność ekologiczna. Niedostatek opracowań i publikacji w tym obszarze badawczym powinien też zachęcać świat nauki do podejmowania badań na skalę oczekiwaną przez rolników, doradców i konsumentów.

Zasady udzielania dotacji i jej wypłacania określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 maja 2010 r. w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa (Dz. U. Nr 91, poz. 595, z późn zm).

2. Dotacje z budżetu krajowego i budżetu Unii Europejskiej

W ramach środków z budżetu krajowego i budżetu Unii Europejskiej jakie mają do dyspozycji producenci ekologiczni należy wymienić środki dostępne w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz dostępne w ramach Mechanizmu Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych”.

Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006

Producenci ekologiczni otrzymają za 2011 r. po raz ostatni, wsparcie w ramach działania Wspieranie przedsięwzięć rolno-środowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt objętego Planem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006. Zasady przyznawania tego wsparcia określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolno-środowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich (Dz. U. Nr 174, poz. 1809, z późn. zm.).

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013) zwrócono szczególną uwagę na wsparcie działań rynkowych, a działanie rolnośrodowiskowe zmodyfikowano w celu dostosowania go do realiów rynku. W ramach PROW 2007-2013 uruchomiono dwa działania z osi pierwszej nakierowanej na wsparcie m.in. rolnictwa ekologicznego tj.: „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności” oraz „Działania informacyjne i promocyjne”. Działania w ramach osi pierwszej służą poprawie konkurencyjności sektora rolnego i leśnego.

1. W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 w ramach osi drugiej w działaniu „Program rolnośrodowiskowy” w Pakiecie 2. Rolnictwo ekologiczne jest 12 Wariantów a mianowicie: Uprawy rolnicze, Trwałe użytki zielone, Uprawy warzywne, Uprawy zielarskie, Uprawy sadownicze i jagodowe i Pozostałe uprawy sadownicze i jagodowe. Wszystkie warianty występują w dwóch wersjach - tj. w okresie przestawiania jak i po jego zakończeniu. Wprowadzono m.in., w porównaniu do wymagań określonych w działaniu „Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt” objętego PROW 2004-2006, dodatkowe wymogi dotyczące odpowiedniego przeznaczenia plonu, wykonywania zabiegów agrotechnicznych oraz jakości wykorzystywanego materiału szkółkarskiego.

Zasady ubiegania się o płatności w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007—2013 (Dz. U. Nr 33, poz. 262, z późn. zm.).

2. W ramach działania: „*Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności*” refundowane są koszty stałe związane z uczestnictwem w systemie rolnictwa ekologicznego. Jako koszty stałe zostały zakwalifikowane koszty kontroli sprawdzenia zgodności z wymaganiami systemu oraz koszty składek na rzecz grupy producentów.

W ramach działania wsparcie przysługuje wyłącznie producentom rolnym wytwarzającym produkty rolne przeznaczone do spożycia przez ludzi. W przypadku rolnictwa ekologicznego maksymalne wsparcie zostało określone na poziomie 996 zł netto rocznie dla producenta.

Zasady ubiegania się o wsparcie finansowe w ramach działania „*Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności*” określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 stycznia 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „*Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 20, poz. 119 z późn. zm.).

3. W ramach działania „*Działania informacyjne i promocyjne*” mogą być prowadzone działania związane z promocją i informowaniem o produktach uczestniczących w systemach jakości żywności w tym w ramach rolnictwa ekologicznego. Beneficjentem w tym przypadku nie są poszczególni producenci rolni, jak w przypadku poprzedniego działania, ale szeroko rozumiane grupy producentów. Uruchomienie tego działania jest o tyle istotne, że poprzez przyjęte założenia zachęca ono do organizowania się producentów. Obecnie jedną z barier rozwoju sektora rolnictwa ekologicznego w Polsce są trudności z uzyskaniem dużych partii produktów o zbliżonych parametrach, wynikające z braku organizacji wśród producentów rolnych. Przetwórcy mają duże trudności z uzyskaniem ilości produktów, których przetworzenie byłoby opłacalne. Wprowadzenie działania zachęca do zakładania grup i jednoczenia się producentów co ma na celu likwidowanie tej bariery.

Zasady ubiegania się o wsparcie finansowe w ramach działania „*Działania informacyjne i promocyjne*” określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „*Działania informacyjne i promocyjne*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007—2013 (Dz.U. Nr 99, poz. 830 oraz Nr 200, poz. 1539 z późn. zm.).

Mechanizm Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych”.

W ramach tego mechanizmu współfinansowane są działania informacyjne i promocyjne prowadzone na terenie państw Wspólnoty oraz na obszarze niektórych państw trzecich. Zasadniczym jego celem jest wsparcie kampanii, które dostarczają konsumentom wiedzę na temat walorów, specyficznych cech oraz jakości produktów rolno-spożywczych wyprodukowanych na terenie UE, a tym samym wpływają na wzrost ich sprzedaży. Organizacje branżowe realizujące kampanie informacyjne zgodnie z zasadami w/w mechanizmu mogą uzyskać refundację 80% kosztów kwalifikowanych (50% pochodzi z budżetu UE, 30% z budżetu krajowego). Podstawę prawną tego mechanizmu stanowią następujące akty prawne:

- 1) Rozporządzenie Rady (WE) Nr 3/2008 *w sprawie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących produktów rolnych na rynku wewnętrznym i w krajach trzecich.*
- 2) Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 501/2008 *ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) Nr 3/2008 w sprawie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących produktów rolnych na rynku wewnętrznym i w krajach trzecich.*

Wsparcie doradcze

Oprócz bezpośredniego wsparcia finansowego producenci rolni otrzymują również wsparcie merytoryczne poprzez istniejące struktury doradztwa rolniczego. W celu wsparcia rolnictwa ekologicznego w zakresie doradztwa działa Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu, do którego zadań należy m.in.:

- 1) koordynacja doradztwa w zakresie rolnictwa ekologicznego;
- 2) przekazywanie wiedzy o produkcji żywności metodami ekologicznymi pracownikom ośrodków doradztwa rolniczego oraz rolnikom;
- 3) prowadzenie gospodarstwa doświadczalnego w zakresie produkcji metodami ekologicznymi.

6. Cel wdrożenia Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2011 -2014

W 2004 r. Rada Unii Europejskiej zarekomendowała państwom członkowskim opracowanie krajowych planów działań, na podstawie Europejskiego Planu Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa.

Działania na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego stwarzają możliwości rozwiązywania problemów związanych z ochroną środowiska, dobrostanem zwierząt, a także rozwojem obszarów wiejskich przy jednoczesnym wytwarzaniu żywności wysokiej jakości. Produkcja prowadzona metodami ekologicznymi w oparciu o walory przyrodnicze jest najbardziej przyjazna dla środowiska i wpływa na znaczne ograniczenie zewnętrznych środków do produkcji. Rolnictwo ekologiczne spełnia jednak nie tylko rolę związaną z produkcją żywności, ale wpływa na utrzymanie i zwiększenie różnorodności biologicznej i walorów przyrodniczych rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Dodatkowo rolnictwo ekologiczne poprzez swoją pracochłonność wpływa na zwiększenie zatrudnienia na obszarach wiejskich. Prowadzone badania wskazują, iż nieodpowiednie odżywianie się może być przyczyną wielu chorób dlatego należy prowadzić działania zmierzające do zmiany nawyków żywieniowych, w tym do konsumpcji produktów ekologicznych. Produkcja żywności metodami ekologicznymi jest również szansą na podniesienie konkurencyjności przetwórców i producentów rolnych oraz wpływa na zmianę sposobu konkurencyjności z ilościowej na jakościową. Należy również zwrócić uwagę, że światowy rynek rolnictwa ekologicznego rozwija się zwiększając swoje obroty o około 20 % rocznie przy jednoczesnym kilkuprocentowym wzroście obrotów rynku żywności konwencjonalnej.

Wdrażanie Planu Działań należy rozpatrywać i realizować biorąc pod uwagę wskazania zawarte w Europejskim Planie Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa. Krajowy Plan Działań ma na celu uszczegółowienie i rozwinięcie działań zaproponowanych w Europejskim Planie Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa. Jednocześnie należy pamiętać o specyfice rynku krajowego w tym sektorze i uwzględnić ją w podejmowanych i planowanych działaniach.

W dniu 26 marca 2007 r. kierownictwo Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi przyjęło pierwszy „*Plan Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce na lata 2007 – 2013*”. Plan wyznacza kierunki działań w odniesieniu do sektora rolnictwa ekologicznego w tym okresie. W planie tym określonych zostało 15 zadań których realizacja miała przyczynić się do rozwoju tej części rolnictwa. W momencie przyjmowania ww. planu funkcjonowanie rolnictwa ekologicznego było regulowane na poziomie wspólnotowym przepisami rozporządzenia Rady nr 2092/91/EWG z dnia 24 czerwca 1991 r. w *sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych* (Dz. Urz. WE L 198, 22.07.1991 r., z późn. zm.) oraz przepisami rozporządzeń wykonawczych wydanych w trybie przepisów tego rozporządzenia. Na poziomie krajowym obowiązywała dodatkowo ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. Nr 93, poz. 898 oraz z 2007 r. Nr 80 poz. 541 i Nr 147 poz. 1033) oraz akty wykonawcze wydane na jej podstawie.

W dniu 28 czerwca 2007 r. zostało uchwalone rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w *sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91* (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, str. 1, z późn. zm.). Rozporządzenie to obowiązuje od dnia 1 stycznia 2009 r. Opublikowanie

rozporządzenia nr 834/2007 wpłynęło również bezpośrednio na potrzebę zmiany przepisów krajowych. W związku z tym ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o rolnictwie ekologicznym* została zastąpiona ustawą z dnia 25 czerwca 2009 r. o tym samym tytule. Ustawa miała na celu pełną implementację przepisów wspólnotowych, wprowadzenie rozwiązań ułatwiających rozwój rynku produktów rolnictwa ekologicznego i uproszczenie występujących rozwiązań, przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeb tego segmentu rynku. Oprócz zmian dotyczących zasad produkcji ekologicznej zmieniały się również zasady wsparcia tego sektora. Związane to było zarówno ze zmianami w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich jak i przepisach dotyczących wsparcia ze środków krajowych.

Bardzo duże zmiany prawne dotyczące rolnictwa ekologicznego poczynając od 2007 r. spowodowały, iż poszczególne zadania „*Planu Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce na lata 2007 – 2013*” zostały zrealizowane lub też w związku ze zmianami w przepisach na poziomie wspólnotowym ich realizacja przestała być zasadna. Pojawiły się również nowe wyzwania, którym sektor ten musi sprostać oraz nowe zadania, które należy wykonać. Mając powyższe na uwadze niezbędne jest aby „*Plan Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce na lata 2007 – 2013*” został zastąpiony „*Planem Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2011 – 2014*”.

„*Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2011 -2014*” przedstawia działania jakie powinny być podejmowane i realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jednostki podległe lub nadzorowane. Zaproponowane w planie działania związane są również z oczekiwanymi dostępnymi środkami na realizację tych działań.

Przygotowywane do realizacji działania w ramach „*Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2011 – 2014*” zostały podzielone na sześć głównych zadań:

- 1) rozwój rynku, promocja i informacja;
- 2) zasady produkcji;
- 3) kontrola i certyfikacja;
- 4) badania
- 5) ochrona środowiska;
- 6) współpraca.

Celem wdrożenia „*Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2011 -2014*” jest określenie pakietu działań których realizacja ma się przyczynić do rozwoju rynku produktów rolnictwa ekologicznego, wzrostu świadomości konsumentów na temat produktów pochodzących z tego sektora, rozwoju i udoskonalenia dostępnych technologii produkcji oraz dostępu do informacji w tym zakresie. Wprowadzenie planu ma również przyczynić się do poprawy funkcjonowania systemu kontroli i certyfikacji, ochrony środowiska naturalnego oraz przyczynić się do zawiązywania współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na tym rynku.

„*Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2011-2014*” zastępuje przyjęty przez kierownictwo Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 26 marca 2007 r. „*Plan Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce na lata 2007 – 2013*”.

7. Działania podejmowane w ramach „Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2011 – 2014”

W ramach działań podejmowanych zgodnie z „Planem Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2011-2014” można wyodrębnić sześć głównych zadań: 1) rozwój rynku i promocja, 2) zasady produkcji, 3) kontrola i certyfikacja, 4) badania i informacja, 5) ochrona środowiska, 6) współpraca. W ramach każdego z zadań zaproponowano prowadzenie działań mających przyczynić się do osiągnięcia zamierzonych celów. Zaproponowane zadania są uzupełnieniem działań podejmowanych i realizowanych na mocy obowiązujących przepisów.

Oprócz działań związanych z „Planem Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2011-2014” Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz jednostki podległe lub nadzorowane realizują zadania obligatoryjne wynikające z obowiązujących przepisów (tj. wypełnianie obowiązków wynikających z przepisów dotyczących rolnictwa ekologicznego, prace związane z zapewnieniem prawidłowego sposobu wdrażania i interpretacji przepisów itp.).

Zadanie 1 – Rozwój rynku, promocja i informacja.

W ramach działań podejmowanych zgodnie z „Planem Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2011-2014” należy zwrócić szczególną uwagę na prowadzenie działań nakierowanych na rozwój rynku oraz zwiększenie poziomu wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej. Działania te w sferze informacyjno-promocyjnej powinny dotyczyć zarówno przekazywania informacji na temat zasad produkcji żywności metodami ekologicznymi, atrybutów tej żywności jak i też prowadzenie działań mających na celu zwiększenie poziomu rozpoznawalności logo rolnictwa ekologicznego.

Zadanie to powinno być realizowane na różnych płaszczyznach. Działania takie powinny być bezpośrednio podejmowane i realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz jednostki podległe lub nadzorowane. Należy inicjować współpracę i włączać te zagadnienia w działania podejmowane przez inne jednostki administracji rządowej, samorządowej oraz inne instytucje i organizacje. Należy również, zgodnie z opiniami przedstawicieli producentów ekologicznych, wdrażać i przygotowywać rozwiązania legislacyjne tak, aby działania w tym zakresie mogły być prowadzone bezpośrednio przez podmioty działające na rynku produktów rolnictwa ekologicznego.

Wzrost sprzedaży produktów rolnictwa ekologicznego może być realizowany poprzez zwiększenie konsumpcji krajowej oraz zagranicznej. Dysproporcje w poziomie konsumpcji pomiędzy Polską, a krajami o wyższym poziomie rozwoju rynku żywności ekologicznej wskazują, że należy zastosować inne podejście do tych rynków.

Na rynku krajowym w szczególności należy prowadzić działania mające na celu stymulowanie i budowę popytu na te produkty. Działania mające na celu edukację konsumentką powinny być traktowane priorytetowo. Jednym z kluczowych elementów wpływających na rozwój rolnictwa ekologicznego jest możliwość sprzedaży wytworzonych produktów po wyższych cenach dlatego też działania zmierzające do budowy rynku są bardzo

ważne. Rozwój rynku krajowego jest również o tyle istotny, że sprzedaż na tym rynku związana jest z mniejszymi nakładami finansowymi w zakresie wprowadzania produktów do obrotu. W przypadku rynku krajowego partnerem do współpracy jest szeroka grupa odbiorców. Dalszy rozwój sektora rolnictwa ekologicznego wymaga skutecznego informowania konsumentów o atrybutach żywności ekologicznej oraz uzasadnienia, wyższego w porównaniu z produktami konwencjonalnymi, poziomu cen tej żywności. Ważne jest też wspomaganie budowania krajowej sieci zrzeszających producentów i dystrybutorów żywności ekologicznej, co spowoduje spadek cen oferowanych produktów oraz może poszerzyć dostępny asortyment.

Na rynkach zagranicznych należy się skupić na możliwości zwiększenia udziału sprzedaży produktów ekologicznych z Polski poprzez stymulowanie działań o charakterze B2B. W tym zakresie bardzo ważne jest uczestnictwo w targach i wystawach międzynarodowych oraz możliwość uczestnictwa w spotkaniach biznesowych bezpośrednio pomiędzy zainteresowanymi producentami. W tym przypadku partnerem do współpracy są wyłącznie podmioty spełniające wymagania w zakresie sprzedaży produktów na tych rynkach. Należy zatem wspierać proces organizowania się producentów i przetwórców ekologicznych jak też proces powstawania nowych przetwórci i organizowania łańcucha dystrybucji.

Jednym z czynników wpływającym istotnie na rozwój rynku produktów rolnictwa ekologicznego jest wsparcie udzielane na podstawie przepisów o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz przepisów o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Niezbędne jest utrzymanie wsparcia sektora rolnictwa ekologicznego w kolejnych okresach programowania.

Wsparcie dla rolnictwa ekologicznego powinno przyczyniać się do rozwoju rynku a działania w ramach tych środków powinny być tak zaprojektowane, aby uwzględniać specyfikę tego rynku. Jeżeli wsparcie związane jest z pozytywnym wpływem rolnictwa ekologicznego na środowisko i osiąganiem korzyści środowiskowych, to jego wysokość powinna być adekwatna do osiąganych korzyści.

Za najważniejsze działania w tym zakresie, jakie powinny być bezpośrednio podejmowane i realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz jednostki podległe lub nadzorowane należy uznać:

Rynek krajowy

- 1) zorganizowanie kampanii promocyjnej produktów rolnictwa ekologicznego skierowanej do konsumentów w ramach działania „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych” zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) Nr 3/2008 *w sprawie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących produktów rolnych na rynku wewnętrznym i w krajach trzecich*;
- 2) podejmowanie działań mających na celu promocję żywności ekologicznej w szczególności skierowanej do konsumentów (udział w targach konsumenckich i przygotowywanie oraz wydawanie materiałów informacyjnych). W ramach prowadzonych działań należy położyć nacisk na edukację dzieci i młodzieży w celu kształtowania i rozwoju rynku krajowego;

- 3) kontynuowanie prac związanych z upowszechnianiem informacji odnośnie rolnictwa ekologicznego poprzez organizowanie konkursów (np. konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne, konkurs wiedzy o rolnictwie ekologicznym i konkurs na najlepszą pracę magisterską lub doktorską); w szczególności ważne jest prowadzenie konkursów angażujących dzieci i młodzież do aktywnego poznawania rolnictwa ekologicznego;
- 4) prowadzenie prac mających na celu wykorzystanie działań misyjnych środków masowego przekazu do rozpowszechniania informacji o rolnictwie ekologicznym;

Rynki zagraniczne

- 5) podejmowanie działań mających na celu umożliwienie nawiązania kontaktów partnersko-biznesowych podmiotom działającym na rynku produktów rolnictwa ekologicznego, w tym poprzez udział w międzynarodowych targach branżowych, konferencjach i specjalistycznych spotkaniach; w szczególności należy prowadzić aktywną współpracę z ambasadami i wydziałami promocji i handlu w tym zakresie.
- 6) podejmowanie działań mających na celu umożliwienie nawiązania kontaktów i zwiększenie sprzedaży produktów rolnictwa ekologicznego poza granicami kraju;

Organizacja rynku

- 7) prowadzenie prac mających na celu wsparcie wykorzystywania produktów rolnictwa ekologicznego, w żywieniu zbiorowym;
- 8) przeprowadzenie szczegółowej analizy obecnego wsparcia rolnictwa ekologicznego pod kątem wprowadzenia zmian nastawionych na realizację wytyczonych celów i zoptymalizowanie wsparcia rolnictwa ekologicznego w ramach nowej perspektywy finansowej.
- 9) podjęcie prac mających na celu zbieranie i publikowanie danych statystycznych, nie tylko o produkcji ekologicznej, ale i o rynku produktów rolnictwa ekologicznego oraz wprowadzenie możliwości łatwego, bezpośredniego oraz możliwie szerokiego dostępu do zbieranych danych.
- 10) ścisłą współpracę z podmiotami działającymi na rynku produktów rolnictwa ekologicznego przy realizacji ww. zadań oraz innych zadań przyczyniających się do osiągnięcia zamierzonych celów.

Zadanie 2 - Zasady produkcji

Biorąc pod uwagę, iż produkcja ekologiczna wymaga bardzo dużej wiedzy i umiejętności niezbędne jest prowadzenie działań związanych z rozpowszechnianiem dobrych praktyk i wdrażaniem w produkcji najlepszych dostępnych i sprawdzonych rozwiązań. Dodatkowo, w celu rozwoju rynku, niezwykle istotne jest prowadzenie działań nakierowanych na zwiększenie podaży i rozwój produkcji ekologicznej oraz podejmowanie i rozwijanie produkcji ekologicznej w nowych segmentach i obszarach.

Za najważniejsze działania w tym zakresie jakie powinny być bezpośrednio podejmowane i realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz jednostki podległe lub nadzorowane należy uznać:

- 1) prowadzenie prac mających na celu propagowanie dobrych praktyk w zakresie produkcji ekologicznej, w szczególności przez przygotowywanie branżowych materiałów informacyjnych z uwzględnieniem przygotowania przewodnika (instrukcji) dobrych praktyk żywieniowych i produkcji pasz w gospodarstwach ekologicznych oraz organizację spotkań branżowych;
- 2) prowadzenie prac mających na celu oddanie do użytku pełnego zakresu modułów w ramach Centrum Praktycznego Szkolenia, w ramach którego przygotowane byłyby pokazowe, małe przetwórnice ekologiczne, możliwe do zorganizowania w gospodarstwie gospodarstwie rolnym oraz dalsze prowadzenie szkoleń w zakresie przetwórstwa na małą skalę;
- 3) stymulowanie rozwoju przetwórstwa żywności ekologicznej w celu kreowania wartości dodanej i poprawy konkurencyjności krajowego sektora rolnictwa ekologicznego;
- 4) prowadzenie prac mających na celu rozpowszechnianie informacji o ekologicznych gospodarstwach demonstracyjnych w celu wsparcia najlepszych i najbardziej efektywnych rozwiązań oraz promowanie wymiany informacji między rolnikami w celu przenoszenia dobrych praktyk w zakresie rolnictwa ekologicznego;
- 5) prowadzenie prac nakierowanych na opracowanie, istotnych dla producentów krajowych, zasad produkcji lub utrzymywania zwierząt objętych przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w *sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych* i nie objętych przepisami rozporządzenia Komisji (WE) nr 889/2008 z dnia 5 września 2008 r. *ustanawiającego szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli* w celu przyjęcia standardów krajowych lub rozszerzenia zakresu wspólnotowych regulacji;
- 6) prowadzenie prac mających na celu wypracowanie zasad i niezbędnych środków ostrożności dotyczących ochrony upraw ekologicznych przed zagrożeniami ze strony upraw modyfikowanych genetycznie.
- 7) prowadzenie prac mających na celu opracowanie minimalnych standardów produkcji roślinnej uprawiających do płatności rolnośrodowiskowych;
- 8) prowadzenie prac mających na celu edukację producentów w zakresie obowiązujących wymogów dotyczących znakowania oraz możliwych do wykorzystywania w rolnictwie ekologicznym pasz, materiału siewnego, nasion rośliny i zwierząt ekologicznych oraz zewnętrznym środków do produkcji.

Zadanie 3 – Kontrola i certyfikacja

Sprawny, efektywny i wiarygodny system kontroli i certyfikacji jest podstawą funkcjonowania rolnictwa ekologicznego. Zarówno konsumenci jak i przetwórcy muszą mieć pewność, że kupując produkty rolnictwa ekologicznego kupują produkty wytworzone zgodnie z obowiązującymi zasadami w tym zakresie. System kontroli i certyfikacji jest systemem rozbudowanym i skomplikowanym. Powierzenie części zadań prywatnym jednostkom certyfikującym wiąże się z koniecznością koordynacji powierzonych zadań i jednolitego podejścia wszystkich podmiotów do takich samych zagadnień.

Za najważniejsze działania w tym zakresie jakie powinny być bezpośrednio podejmowane i realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz jednostki podległe lub nadzorowane należy uznać:

- 1) podjęcie prac w celu przygotowania wspólnego systemu sankcji tak, aby określone zostały rodzaje nieprawidłowości lub naruszeń przepisów dotyczących rolnictwa ekologicznego i minimalne środki, jakie jednostki certyfikujące są obowiązane stosować, mając na względzie zapewnienie wiarygodności i przejrzystości kontroli w rolnictwie ekologicznym;
- 2) rozbudowanie poziomu kontroli oraz systemu wsparcia w zakresie wykrywania stosowania produktów GMO oraz pozostałościami niedozwolonych do stosowania w rolnictwie ekologicznym środków do produkcji;
- 3) podjęcie prac w celu stworzenia możliwości przenoszenia dobrych praktyk w zakresie kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym, tworzenia warunków do podnoszenia poziomu wiedzy i umiejętności oraz związanych z inicjowaniem współpracy krajowej jak i międzynarodowej w odniesieniu zarówno do inspektorów rolnictwa ekologicznego jak i jednostek certyfikujących;
- 4) wyodrębnienie, w ramach kontroli urzędowej, środków na kontrole producentów ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem w zakresie weryfikacji przestrzegania zasad produkcji pasz i żywienia zwierząt oraz w zakresie analiz na pozostałości środków ochrony roślin;
- 5) organizację i przygotowanie szkoleń dla inspektorów wykonujących kontrole w ramach kontroli urzędowej prowadzonej przez Inspekcję Weterynaryjną, Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcję Handlową oraz Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych;

Zadanie 4 – Badania

Rolnictwo ekologiczne, podobnie jak pozostałe systemy produkcji rolniczej wymaga prowadzenia badań naukowych, które będą wspierały jego rozwój. Tradycyjna wiedza przekazywana przez doradców jak również w ramach stowarzyszeń rolników ekologicznych czy przez innych producentów rolnych na obecnym etapie rozwoju rolnictwa ekologicznego wymaga wsparcia.

Większa czasochłonność, mniejsza wydajność, ograniczona możliwość stosowania środków do produkcji powodują, iż w celu podniesienia konkurencyjności i opłacalności tej części rolnictwa niezbędne jest prowadzenie badań w rolnictwie ekologicznym oraz wprowadzanie i rozwijanie nowych technologii. Oprócz samych badań niezwykle ważne jest również zapewnienie dostępu do osiągniętych wyników i udostępnianie ich zainteresowanym.

Podjęcie odpowiednich decyzji związanych z każdą działalnością dotyczącą rolnictwa ekologicznego powinno być związane z uprzednim zapoznaniem się ze szczegółowymi informacjami i danymi w tym zakresie. Łatwy i szybki dostęp do zbieranych informacji i danych, a także ich wiarygodność jest jednym z czynników istotnie wpływających na rozwój rynku rolnictwa ekologicznego.

Za najważniejsze działania, w tym zakresie jakie powinny być bezpośrednio podejmowane i realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz jednostki podległe lub nadzorowane należy uznać:

- 1) prowadzenie badań mających na celu doskonalenie technologii produkcji metodami ekologicznymi oraz związanych z przygotowywaniem standardów krajowych lub rozszerzeniem zakresu wspólnotowych regulacji, biorąc pod uwagę potrzebę i priorytetowość, ważność danych badań a także potencjał rolnictwa ekologicznego w zakresie prowadzonego badania oraz możliwość rozwijania nowych kierunków produkcji ekologicznej;
- 2) prowadzenie badań uwzględniając oczekiwane i przygotowywane zmiany w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego, ukierunkowane na znalezienie rozwiązań problemów, które mogą powstać w wyniku tych zmian, zarówno w produkcji rolniczej, jak i w przetwórstwie;
- 3) prowadzenie prac mających na celu podjęcie współpracy naukowo-badawczej z odpowiednimi jednostkami badawczymi krajów członkowskich UE oraz nie należących do UE;
- 4) prowadzenie prac mających na celu włączenie przedstawicieli przetwórców i producentów rolnych do prac związanych z wyborem priorytetów badawczych oraz oceną składanych wniosków;
- 5) prowadzenie prac mających na celu wprowadzenie możliwości łatwego, bezpośredniego oraz możliwie szerokiego dostępu do wyników prowadzonych badań w tym wydawanie publikacji z wynikami prowadzonych badań naukowych;

Zadanie 5 – Ochrona środowiska.

Rolnictwo ekologiczne określa się jako system gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej. Produkcja ekologiczna powinna łączyć przyjazne środowisku praktyki gospodarowania, wspomagać wysoki stopień różnorodności biologicznej, wykorzystywać naturalne procesy oraz zapewnić właściwy dobrostan zwierząt. Rolnictwo ekologiczne to najbardziej przyjazny środowisku sposób gospodarowania.

Za najważniejsze działania mające na celu podkreślenie pro-środowiskowej funkcji rolnictwa ekologicznego, jakie powinny być bezpośrednio podejmowane i realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz jednostki podległe lub nadzorowane należy uznać:

- 1) wdrażanie programów rolnośrodowiskowych jako instrumentu wsparcia rolnictwa ekologicznego. Wsparcie w ramach tych programów powinno być adekwatne do osiąganych korzyści środowiskowych;
- 2) wsparcie działań związanych z ochroną środowiska związanych ze zmianami w sposobie prowadzenia gospodarstw rolnych i podejmowaniem działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego;
- 3) wsparcie rozwoju rolnictwa ekologicznego na terenach objętych różnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000 oraz wsparcie ekologicznych producentów rolnych ukierunkowanych na ochronę gatunków i siedlisk cennych przyrodniczo;
- 4) promowanie rolnictwa ekologicznego jako metody produkcji żywności w sposób odpowiadający nowym wyzwaniom środowiskowym; w działaniach tych należy podkreślić iż rolnictwo ekologiczne jest jednym ze sposobów na przeciwdziałanie zmianom klimatu, obniżaniu się poziomu różnorodności biologicznej, degradacji gleb i wpływającym pozytywnie na ochronę zasobów wodnych.

Zadanie 6 - Współpraca

Rolnictwo ekologiczne jest to część rolnictwa, która w bardzo wielu płaszczyznach jest powiązana i może być związana z kompetencjami innych resortów, organów administracji rządowej jak też jednostek administracji samorządowej. Bardzo szeroki zakres jaki należy brać pod uwagę powoduje, że niezwykle ważne jest rozwijanie współpracy z innymi resortami i jednostkami w celu wsparcia tego sektora. Współpraca ta może okazać się niezbędna do realizacji określonych zadań.

Niezbędne jest nie tylko rozwijanie współpracy na poziomie kraju ale i rozwijanie współpracy międzynarodowej. Współpraca międzynarodowa powinna przyczyniać się do realizacji określonych zadań.

Za najważniejsze działania, w tym zakresie jakie powinny być bezpośrednio podejmowane i realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz jednostki podległe lub nadzorowane należy uznać:

- 1) prowadzenie prac mających na celu podjęcie współpracy z innymi resortami, organami administracji rządowej oraz jednostkami administracji samorządowej w zakresie rozpowszechniania informacji o zaletach produktów rolnictwa ekologicznego jak też związanych ze zmianą nawyków żywieniowych;
- 2) prowadzenie prac mających na celu nawiązanie ścisłej współpracy międzynarodowej w zakresie wdrażania rozwiązań dotyczących rolnictwa ekologicznego, w szczególności z krajami w ramach Partnerstwa Wschodniego;

- 3) prowadzenie prac mających na celu nawiązanie współpracy z międzynarodowymi organizacjami skupiającymi przetwórców i producentów w rolnictwie ekologicznym;
- 4) prowadzenie prac mających na celu ułatwienie nawiązywania współpracy przetwórcom i producentom rolnym oraz przedstawicielom jednostek naukowo - badawczych w ramach poszczególnych branży działających w zakresie rolnictwa ekologicznego. W szczególności ważne są tu ekologiczne spotkania branżowe i możliwości przenoszenia dobrych praktyk w ramach takich kontaktów.

8. Podsumowanie

Rolnictwo ekologiczne jest dynamicznie rozwijającą się dziedziną rolnictwa na świecie. Polska również dąży do dalszego rozwoju tego kierunku produkcji. Produkty rolne pochodzące z produkcji prowadzonej metodami ekologicznymi są produktami wysokiej jakości, a jednocześnie produkcja ekologiczna jest przyjazna środowisku naturalnemu. Te zalety pozwalają mieć przekonanie, że gospodarowanie z poszanowaniem walorów przyrodniczych będzie stałym elementem rolniczej przestrzeni produkcyjnej w Polsce.

Przyjęte w „*Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznej w Polsce na lata 2011-2014*” główne zadania dotyczą:

- 1) działań nakierowanych na rozwój rynku produktów rolnictwa ekologicznego oraz wzrost świadomości konsumentów na temat produktów pochodzących z tego sektora. Promocja rolnictwa ekologicznego ma na celu zachęcenie rolników do produkcji surowców ekologicznych, przetwórców do ich przetwarzania oraz konsumentów do ich nabywania, co w efekcie ma przyczynić się do wytwarzania dobrze funkcjonującego rynku żywności ekologicznej w Polsce. Utworzenie efektywnie działającego systemu gromadzenia i udostępniania danych i statystyki w rolnictwie ekologicznym ma pozwolić na lepsze dostosowanie produkcji do potrzeb rynku;
- 2) nakierowania na rozwój i doskonalenie dostępnych technologii produkcji w rolnictwie ekologicznym, co ma przyczynić się do poprawy jakości uzyskiwanych produktów oraz obniżenia kosztów produkcji;
- 3) wzmocnienia systemu kontroli i certyfikacji, co ma zapewnić zwiększenie wiarygodność produktów ekologicznych wśród konsumentów;
- 4) ukierunkowania badań, w celu dostarczania niezbędnej wiedzy dla doradztwa, rolników, przetwórców i innych podmiotów działających na rynku oraz rozwój tej gałęzi produkcji;
- 5) ochrony środowiska poprzez wykorzystanie pro-środowiskowej funkcji rolnictwa ekologicznego;
- 6) wsparcia współpracy pomiędzy równymi podmiotami działającymi na tym rynku rolnictwa ekologicznego, zarówno na poziomie krajowym jak i międzynarodowym.